

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д.-д.)

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по ценовнику. Ако се више од три пута увршћују, рачунају се јефтине.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу на уредништво „Српског Коло народног листа“. Рукописи се не враћају.

Излази 1. и 15. дана у мјесецу
Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 2-40 на по године . К 1-20 на четврт год. К—60
За друге земље: на годину 4 круне. Појединачни бројеви 10 пот.

Reg. 13./1.
ex 1904.

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

У име Његова Величанства краља!

Кр. судбени сто у Загребу закључио је на предлог кр. државног одјетништва у Загребу, да тископис отискан у повременим часопису „Српско Коло“ од 5. сјечња 1904. број 6. и то:

Из чланка „Кад у војску идеш...“ 1) од ријечи „Мучим се“ до ријечи „да служиш“, 2) од ријечи „А порез“ до ријечи „цара“, 3) од ријечи „Да, знај“ до ријечи „упамти то“, 4) од ријечи „Знај то“ до ријечи „плашаш“ твори учин злочина увреде Величанства означеног у § 63. кз. и преступка § 300. кз.

Стога се изриче забрана даљег распачавања реченог тискописа, заплијенени примјерци имаду се уништити, а пресуда ова има се прогласити не чеду будућег броја часописа „Српског Коло“.

Разлози:

Читавим смјером и садржајем реченог тискописа вријеђа се дужно поштовање прамом особи Његова Величанства краља и настоји се раздражити неистинитим казивањем и изопачивањем чињеница на мржњу и презир против органа владе у погледу њихова уредовања, — што твори учин злочина увреде Величанства означеног у § 63. кз. и преступка означеног у § 300.

Пресуда оснива се на § 6. и 12. тп. и §§ 32, 33. и 34. тз.

Кр. судбени сто.

У Загребу, 8. сјечња 1904.

Ротер.

Први устанак у Србији прије сто година.

Кад је прије пет сто и четрнаест година (1389) пало српско царство на Косову, Турци завладаше редом Србијом, Босном, Херцеговином, Зетом, освојише Угарску и дођоше до Беча. Кад су прије двјеста двадесет (1683.) година Турци потучени код Беча, силно се турско царство стаде распадати, и Аустрија, која се дотле бранила од Турака, поче их нападати и продирати. Миром, који је склопила Аустрија с Турцима у Сремским Карловцима прије својих двјеста и четир године (1699), Угарска је очишћена од Турака, а деветнаест година послје карловачког мира Аустрија доби цијелу Угарску, Босанску Посавину, један дио Влашке и знатан дио данашње Србије, али године 1739, дакле двадесет и једну годину касније, повратише Турци Србију опет под своју власт.

У свима овим ратовима Срби су листом пристајали уз Аустрију и храбро се борили уз њезину војску. Кад би се год повукла аустријска војска пред турском силом, селио би се и српски народ у Угарску. Прије сто шеснаест

година (1787.) аустријски цар Јосиф II. (други) и руска царица Катарина II. направише савез и погодише се да подијеле међу се турско царство, а по тој погодби потпале би српске земље под власт аустријску. Али већ четир године касније Аустрија начини мир с Портом, јер су у Француској настали били велики немири и јер су Французи убили свога краља и краљицу, па су државе европске биле забављене тим послом.

Ови ратови, које је Аустрија с Турском водила, били су за Србе од великих посљедица.

Они су почели још већма тежити за слободом, дизао се у њих ратнички дух и они жељно ишчекиваху вријеме, да се достану слободе. Кад је Турска наново добила Србију, хтјела је турска влада у Цариграду да заведе мир у земљи, и да добром управом умири Србе. И збиља, неколико година два везира Бећир-паша и Мустафа паша доиста лијепо управљаху Србијом и били су добри људи, јер не дадоше да их Турци дахије гнијече, глобе и робе. Али дахије склопе завјеру, а међу њима бјеху главна четворица Аганлија, Кучук-Алија, Мула Јусуф и Мехмед ага, па убише везира Мустафа-пашу, јер им

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послје, да га читате.

бјеше зазорно, да се с рајом српском благо поступа. Они затражише новог везира, али овај бјеше тако слаб, да су дахије владали по својој вољи, како су хтјели. Радили су што су хтјели, клали и убијали, робили и палили.

Србима у оваком злу и невољи, какве није било дотле, не преостаде ништа друго него да се сами дигну. Шуме су биле препуне хајдучких чета, које су заклањале народ од објести и силе Турака дахија. Кад су дахије видјеле шта се спрема и да ће народ листом устати или да

побиједи или да изгине, они одлучише да побију све виђеније Србе па да обезглаве народ. Око стотину виђенијих и угледнијих људи побише и посјекоше, али се многи спасу бјегством и одметну гори у хајдуке. Међу овима, који се одметнуше у гору, био је и Карађорђе Петровић, а било му је тада педесет година.

Други пут говорићемо ми опширније о Карађорђу, а сад ћемо рећи толико, да је он 20. јануара 1804., дакле равно прије сто година изабрат као најзгоднији и најбољи јунак за вођу народног устанка. На све стране бише послани гласници, да позову народ на устанак против дахија и наскоро пламен устанка захвати цио Биоградски Пашалук. То је почетак првог српског устанка под водством дједа данашњег краља краљевине Србије.

Чим су Срби устали на оружје, Турци се послвије неколико окршаја склоне у варош и дахије хтједоше уговарати са Србима, али они не хтједоше више чути ни за каква обећања.

Али су у том тешком времену, Срби били врло мудри. Они су свуда објављивали, да се не дижу против султана, него само против од-

метника султанових, дахија и у Цариграду су мирно гледали на устанак у Србији, и тако су Срби лијепо заузели утврђене градове, Шабач, Пожаревац, Смедерево и пали под Биоград. И док су устаници варали владу у Цариграду да су вјерни и одани султану, они су ишли за тим, да се за увијек ослободе турске власти. Али да се ослободе испод власти турске царевине, требало је устаницима и оружја и муниције и новца и друге помоћи. У тој невољи обрате се они најприје на Аустрију и бечког

ћесара и обећају да ће доћи под његову власт. Аустрија је имала разлога да помогне Србима, јер су у њезиним војнама против Турске Срби били најбољи и најпоузданији помагачи њезини. Али је Аустрија хладно примила понуде српских устаника. Она је била тада већ у борби против Наполеона Великог, који је Аустрију потискивао из Њемачке и Италије. Аустрија је чак саопћила влади турској у Цариграду понуду српских устаника.

Кад је турска влада (порта) видјела за чим теже Срби, она заповједи босанском везиру Бећир паши, да с војском удари на устанике и поврати мир у земљи и стање онакво, како је било прије дахија.

Али кад Бећир-

паша дође под Биоград, он на своје чудо велико нађе добро опремљену српску војску и њезине војводе. Да задовољи Србе он је на захтјев њихов дао познатијим дахијама, који су из Биограда били побјегли, поодсећи главе, и тражио је да се онда умире. Али Срби затражише, да им се даде управа у земљи. Видјевши Бећир-паша, да не може ништа учинити, јер су и његови Бошњаци тајно бјежали натраг кући, он се и сам врати, одакле је дошао.

Јуначка смрт војводе Стевана Синђелића.

Султан заповједи онда Хафис-паши из Ниша да удари на Србију оружаном руком. И ако је значило одупријети се Хафис-паши то исто што одупријети се султану, Срби се одупријеше и Хафис-паша наиђе на страховит отпор. Г. 1805. био је он потучен до ноге код Иванковца и умрије у Нишу од рана. Срби освојише тврђаву Смедерево и још некоја мјеста. Срби су се храбро борили свуда, али су видјели да ће тешко бити њима самима издржати борбу са турском царевином. Зато се опет обрете у Беч и у Петроград, да се аустријски и руски цар узму за њих и да им султан даде оно што траже. Аустрија се заузела код Порте, али још више Русија. Међутим су Французи истјерали били Аустрију и заузели Венецију, Истру, Далмацију, па је било јасно, да ће Наполеон подијелити мегдан и с Турском, кад дође вријеме зато. То је још више гонило Русију, да се заузме за Србе. Али Турска се није много обазирала на оно, што су Русија и Аустрија сад препоручивале, јер је Наполеон увјеравао порту, да Русија помаже и потпирује српски устанак. Године 1806. Турци су покушавали са свију страна да продру у Србију, али узаман. Народ се очајнички борио, и у свима овим борбама на челу је стајао „врховни вожд“ Карађорђе. Али од свију новних побједа најсјајније су му биле средином г. 1806. побједе на Мишару и на Делиграду. Крајем те године устаници заузеше и Биоград а у исто вријеме и Русија ступи у отворену борбу с Турском, заузме румунске кнежевине Влашку и Молдавску. Како у биоградском пашалуку није било више Турака, Срби стану прелазити у Босну и дизати народ на оружје, а друго једно одјељење српске војске продре у неготинску Крајину и споји се с руском војском, која пријеђе у Србију 17. јунија 1807. године. Августа мјесеца начини Русија с Портом примирје, и тако су и Срби остали на миру кроз двије године, све до прољећа 1809, када априла мјесеца непријатељство на ново отпочне. Срби одреде једну војску, која ће прећи у Босну, друга под Карађорђем пређе на Нови Пазар да се састане с Црногорцима и одејече Босну од Турака, трећа се војска крене на Ниш. Али истом, што је Карађорђе заузео варош Нови Пазар и опколио новопазарске Турке у тврђави, стиже му глас да је због неслоге војвода српска војска потучена код Ниша. Карађорђе остави одмах Нови Пазар, војсци из Босне заповједи да се враћа натраг и похита натраг Делиграду и Ђуприји да их брани од Турака, који су с великом силом пошли на Србију. Ратовање се настави срећно и кроз цијелу 1810-ту годину и Срби су заузели неготинску Крајину, Кључ, Црну Реку, Алексинац, Бању и Крушевац. Русија је водила истрајни рат с Турском на Ду-

наву, али је гледала да начини мир с Турском, јер се већ год. 1811. знало, да ће између Русије и Француске под Наполеоном доћи до рата, па би Наполеон, ако Русија не би закључила мир, имао једног савезника више.

Русија дакле маја мјесеца 1812. склопи с Турском мир у Букурешту, поврати јој кнежевину Влашку и Молдавску, а задржа са себе Бесарабију. За Србе уговори да им султан све опрости, што је било у прошлости и да им даде у земљи да управљају сами собом и да се Турци у управи не мијешају, а Србија ће остати и на даље турска покрајина са својим повластицама. Прилике су биле такве, да Русија није могла изградити потпуну самосталност за Србију, као што је била обећала. Кад су Срби зачули, шта је и како је за њих уговорено, и да турска влада неће одржати ни оно, што је обећала, њима не преостаде ништа друго, него да се спремају за рат. Русија је већ била загазила у велики рат с Наполеоном, и Турци видјеше да су Срби препуштени сами себи. У љето 1813. год. крену турска војска на Србију са свију страна, а Карађорђе позва свакога ко може пушку носити, да се крене на војску: крв пролијевати за свој закон, вјеру и слободу. Августа мјесеца 1813. Турци нападаше на Србију с три стране. На цијелој граници Срби су се јуначки држали и очајнички бранили, али су пред огромном силом морали уступати. Али Србија би била показала и још већу отпорну снагу, да врховни вожд Карађорђе, који је годинама као дика од јунака побјеђивао Турке, гдје је дошао, не пријеђе у Аустрију, а за њим онда остале војводе оставише своје положаје и поћоше да спасавају себе и своје породице, оставивши народ на милост и немилост Турцима. Доста народа пређе преко Саве, а Турци заузеше земљу и градове.

Ми ћемо о великој борби овој, о првом устанку и великим људима говорити још доста пута, јер краљевина Србија прославља ове године стогодишницу од почетка првог устанка. Говорићемо ми о дјелима Карађорђа и осталих великих јунака, па ћемо доћи и до другог устанка, кад је Милош Обреновић позвао после двије године (1815.) на Цвијети народ на устанак, који се срећније завршио и донио Србији потпуну унутрашњу слободу.

Велика су то све дјела јуначких предака наше браће у Србији, па зато треба да их ми Срби, гдје нас год има, знамо.

Почетак буне на дахије.

Боже мили! чуда великога!
Кад се ћаше по земљи Србији,
По Србији земљи да преврне,

И да друга постане судија,
 Ту кнезови нису ради кавзи,
 Нит' су ради Турци изјелице,
 Ал' је рада сиротиња раја,
 Која глоба давати не може,
 Ни трпити турскога зулума;
 И ради су божји угодници.
 Јер је крвца из земље проврела,
 Земан дош'о ваља војевати,
 За крст часни крвцу прољевати,
 Сваки своје да покаје старе.
 Небом свеци сташе војевати,
 И прилике различне метати
 Виш' Србије по небу ведроме;
 'Ваку прву прилику вргоше:
 Од Трипуна до светога Ђурђа
 Сваку ноћцу мјесец се ваташе,
 Да се Србљи на оружје дижу,
 Ал' се Србљи дигнут' не смједоше.
 Другу свеци вргоше прилику:
 Од Ђурђева до Дмитрова дана
 Све барјаци крвави идоше
 Виш' Србије по небу ведроме,
 Да се Србљи на оружје дижу,
 Ал' се Србљи дигнут' не смједоше.
 Трећу свеци вргоше прилику:
 Гром загрми на светога Саву
 У сред зиме, кад му вр'јеме није,
 Сину муња на часне вериге,
 Потресе се земља од истока,
 Да се Србљи на оружје дижу,
 Ал' се Србљи дигнут' не смједоше.
 А четврту вргоше прилику:
 Виш' Србије на небу ведроме
 Увати се сунце у прољеће,
 У прољеће на светог Трипуна,
 Један данак три пута се вата,
 А три пута игра на истоку,
 То гледају Турци Биограци,
 И из града сви седам дахија:
 Аганлија и Кучук Алија,
 И два брата, два Фочића млада,
 Мехмед-ага, и шњиме Мус-ага,
 Мула Јусуф велики дахија,
 Дервиш-ага градски таинџија,
 Старац Фочо од стотине љета,
 Све седам се састало дахија,
 Биограду на Стамбол-капији;
 Огрнули скерлетне бињише,
 Сузе роне, а прилике гледе:
 „Ала кардаш! чуднијех прилика!
 „Оно, јолдаш, по нас добро није“.
 Па од јада сви седам дахија
 Начинише од стакла тепсију,
 Заграбише воде из Дунава,
 На Небојшу кулу изнесоше,
 На врх куле вргоше тепсију,
 У тепсију зв'језде поваташе,

Да гледају небеске прилике,
 Шта ће њима бити до пошљетка.
 Око ње се састаше дахије,
 Над тепсијом лице огледаше;
 Кад дахије лице огледаше,
 Све дахије очима виђеше,
 Ни на једном главе не бијаше.
 Кад то виђе све седам дахија,
 Потегоше наџак од челика,
 Те разбише од стакла тепсију,
 Бацише је низ бијелу кулу,
 Низ бијелу кулу у Дунаво,
 Од тепсије нек' потрошка нема.
 Па од јада свих седам дахија
 Пошеташе брижни невесели
 Низ Небојшу кулу Јакшићеву.
 Одшеташе у каву велику,
 Пак сједоше по кави великој,
 Све сједоше један до другога,
 Старца Фочу вргли у зачеље,
 Бијела му брада до појаса,
 Па повика свих седам дахија:
 „К нама брже, хоће и 'ваизи?
 „Понесите књиге инџијеле,
 „Те гледајте, што нам књиге кажу,
 „Шта ће нама бити од пошљетка“.
 Потekoше хоће и 'ваизи,
 Донесоше књиге инџијеле;
 Књиге гледе, грозне сузе роне,
 Дахијама овако говоре:
 „Турци, браћо, све седам дахија!
 „Вако нама инџијели кажу:
 „Кад су 'наке бивале прилике
 „Виш' Србије по небу ведроме,
 „Ев' од онда пет стотин' година,
 „Тад' је Српско погинуло царство,
 „Ми смо онда царство задобили,
 „И два влашка цара погубили:
 „Константина насред Цариграда
 „Украј Шарца, украј воде ладне,
 „И Лазара на пољу Косову;
 „Милош уби за Лазу Мурата,
 „Ал' га добро Милош не дотуче,
 „Већ све Мурат у животу бјеше,
 „Док ми Српско царство освојисмо,
 „Онда себи везире дозива:
 „„Турци браћо, лале и везири!
 „„Ја умријех, вама добих царство,
 „„Него ово мене послушајте,
 „„Да вам царство дуговјечно буде:
 „„Ви немојте раји горки бити,
 „„Веће раји врло добри буд'те!
 „„Нек је харач петнаест динара,
 „„Нек је харач и тридесет динара;
 „„Не износ'те глоба ни пореза,
 „„Не износ'те на рају биједа;
 „„Не дирајте у њихове цркве,
 „„Ни у закон, нити у поштење;

„Не ћерајте освете на раји,
 „Што је мене Милош распорио
 „То је срећа војничка дон'јела:
 „Не може се царство задобити,
 „На душеку све дуван пушећи;
 „Ви немојте рају разгонити
 „По шумама, да од вас зазире,
 „Него паз'те рају к'о синове,
 „Тако ће вам дуго бити царство;
 „Ако л' мене то не послушате,
 „Већ почнете зулум чинит' раји,
 „Ви ћет' онда изгубити царство“.
 „Цар умрије, а ми остадосмо,
 „И ми нашег цара не слушасмо,
 „Већ велики зулум подигосмо:
 „Погазисмо њихово поштење,
 „Свакојаке б'једе износисмо,
 „И на рају глобе навалисмо,
 „И гријоту Богу учинисмо.
 „Сад су 'наке постале прилике,
 „Сад ће нетко изгубити царство,
 „Не бојте се краља ни једнога,
 „Краљ на цара ударити неће,
 „Нити може краљевство на царство,
 „Јер је тако од Бога остало;
 „Чувајте се раје сиротиње;
 „Кад устане кука и мотика,
 „Биће Турком по Медији мука,
 „У Шаму ће каде проплакати,
 „Јера ће их раја ув'јелити.
 „Турци браћо, све седам дахија!
 „Тако наши инџијели кажу,
 „Да ће ваше куће погорети,
 „Ви дахије главе погубити;
 „Из огњишта пронић' ће вам трава,
 „А мунаре попаст' паучина,
 „Неће имат' ко језан учити;
 „Куд су наши друми и калдрме,
 „И куда су Турци пролазили
 „И с коњскијем плочам' задирали,
 „Из клина ће проникнути трава,
 „Друмове ће пожељет' Турака,
 „А Турака нигде бити неће.
 „Тако књиге инџијели кажу“.

Најважније из закона о опћинама.

II.

Опћински закон у Хрватској и Славонији за бившу војну Крајину.

Ми смо изнијели у прошлом броју најважније из закона о уређењу опћина и трговишта из г. 1870., који вриједи за бивши тако звани провинцијал или паорију, а сад ћемо изнијети најважније из закона који вриједи и данас за бившу војну Крајину, и који се зове: „Ред за опћине у ц. пр. хрватско-славонској

војној Крајини од 7. липња (јунија) 1871.“. По томе дакле имамо два опћинска закона у Хрватској и Славонији, један за бивши провинцијал, а један за бившу војну Крајину. Осим тога за градове и градске опћине у Хрватској и Славонији постоји засебан закон.

Говорићемо дакле редом оно, што треба знати из тога закона, а који вриједи *за бившу војну Крајину*.

Опћину заступа опћинско вијеће које има 12 (дванаест) чланова, ако опћина нема више од хиљаду душа, а ако има опћина хиљаду душа а не прелази три хиљаде (3000), онда се бира 18 (осамнаест) чланова у опћинско вијеће, а опћине које имају више од три хиљаде душа бирају 24 (двадесет и четир) вијећника. Осим тога једна трећина, дакле 4, или 6 или 9 опћина бирају се као вијећници замјеници већ према томе, да ли опћина има 12 или 18 или 24 вијећника. Ако се један вијећник одсели, умре или изгуби право да буде вијећник, долази на његово мјесто онда замјеник по реду који је.

Право бирати друге у опћинско вијеће (то се зове *активно изборно* право) имају сви пунољетни мушки чланови, који у опћини плаћају израван порез. (Шта су то изравни порези, то читај на другом мјесту у овом листу).

Не могу бирати, јер им закон не допушта ови: војници, који служе; они који стоје под туторством; они који добијају од опћине сиротињску помоћ (убошка опскрба), затим слуге и занатлиски помоћници, који немају сталног пребивања или самосталне заслуге у опћини. Осим ових не могу бирати они, које је суд прогласио кривима због кога злочина, па још нису стекли натраг грађанских права. Приликом избора може се изборник дати заступати, то јест да мјесто њега бира други, али тај мора бити самосталан човјек, угарско-хрватски држављанин, али не смије спадати међу оне, којима закон не допушта да бирају, а које смо мало час споменули.

Бити изабрани за вијећнике (то се зове *пасивно изборно* право) могу бити сви опћински чланови, који су од двије године дана настањени у опћини, а не могу бити бирани у вијеће опћински чиновници и опћински послужници, затим сви они, који не могу бирати.

Код избора се поступа овако: Сви они, који плаћају изравни порез, попишу се редом по величини (количини) пореза. Дакле најприје они који плаћају највише изравног пореза у опћини: рецимо: двјеста круна, сто осамдесет, сто педесет, стотину, педесет, тридесет и тако даље редом, док се не попишу сви који плаћају порез. Сав тај порез сабере се скупа па се раздијели на три једнака дијела. (Рецимо на

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

прилику, да изравни порез износи 18000 (осамнаест хиљада) круна, то је трећина од свега шест хиљада (6000) круна). Сад се сви они, који највише пореза плаћају, и то плаћају трећину свога пореза, стављају и уписују у први бирачки разред. Први бирачки разред бира једну трећину вијећника, а други бирачки разред бира двије трећине вијећника. У првом бирачком разреду мора бити најмање три пута толико бирача, колико опћинских вијећника или опћинских заступника бира. (Рецимо опћина има 24 заступника, трећину, дакле 8, заступника бира први бирачки разред. Зато у првом бирачком разреду мора бити 24 бирача који плаћају највише пореза). Ако их нема толико, јер њих четир пет плаћају већ трећину пореза, онда се тај број попуни од оних, који највише пореза плаћају у другом бирачком разреду.

Ови овако састављени именици бирача морају се сваке године поправљати и морају се у опћинском уреду иставити и у два недјељна или празнична дана послје службе божје опћини обзнанити. Приговори против тога морају се за 8 дана послје дана, када се прогласе, предати кр. кот. области.

Рекли смо већ да се број опћинских вијећника, који се имају бирати раздијели на два бирачка разреда тако, да на први бирачки разред отпада трећина вијећника, а друге двије трећине бира други бирачки разред. Сваки онај, који има право бирати вијећника, може бити и биран за опћинског вијећника. Ако ко буде изабран у обадва бирачка разреда, онда се мора за један или други одлучити, да се за једно мјесто нови вијећник изабере.

Изборним послом управља у свакој опћини повјереник кр. кот. области. Избор се мора свршити за један дан. Изборно повјеренство (комисија), која се састоји из повјереника котарске области као предсједника и двају општинских вијећника, испитује да ли бирачи који дођу имају право бирати. Бирачи предају своје гласове или усмено или писмено по оном реду, по ком су у попис уврштени. Гласовнице се имаду пред повјеренством прочитати. Сваки бирач има толико лица именовати, колико се бира из његова бирачког разреда опћинских заступника. Као изабрани заступници сматрају се они, који већину гласова за се имају. При једнаком броју гласова одлучује се жриједом. Осим вијећника имају се исто тако и замјеници њихови избрати, како смо већ напријед рекли. Послије свршена избора прогласи се, ко је све изабран у вијеће и подноси се извјештај котарској области. У року од осам дана може сваки бирач поинијети уток на котарску област против незаконитости, ако држи да су почињене.

Опћинско вијеће бира се на три године.

Сваки онај, који је изабран, мора се примити озбора и по најбољем знању вршити посао. Избор могу отклонити они, који су били опћински заступници непрекидно кроз три године дана или су прешли шездесету годину. Ко се без таква разлога неће да прими, мора платити 100 круна у опћинску благајницу.

Опћинскога начелника, његова замјеника (подначелника) и биљезника бира вијеће на предлог изасланика кот. области. Опћински заступник може бити такође изабран за начелника, па зато политички изасланик кад предлаже вијећу на избор оне, који могу бити начелници, мора пазити и на оне, који су чланови опћинског заступства, ако су способни за ту службу. Ако се изабере опћински начелник из средине заступства, он остаје и даље члан заступства или вијећа и на његово се мјесто не бира други у вијеће.

Ако који члан вијећа или начелник због каква злочина или прекршаја због пожуде за добитком (крађа, превара, проневјерење и тако даље) или због другог каквог срамног дјела дође под судску истрагу, или се над његовим имањем отвори стечај (падне под конкурз), не може, док се та ствар пред судом не ријеша вршити своју службу.

Опћина има двије врсти послова да свршава: Једни су послови чисто опћински, јер се само тичу опћине и њезине користи. Такви су послови, на прилику, управљање опћинског иметка, бирање опћинских чиновника, одређивање плаће чиновницима, узимање зајма за опћину, одређивање колики ће бити намет. За те праве опћинске послове каже се у закону да спадају у *наравни круг рада* (дјелокруг) *опћине*. Али опћина има и таквих послова, који не би спадали на њу, али су пренесени на њу по закону, па их мора да свршава, и ако то није увијек право. На прилику, опћински чиновници побиру државни порез, а опћине немају зато никакве наплате, то није право. Има још других послова пренесених као што је: судјеловање код асентације (новачења), задружне диобе, размијештање војске по становима, редарство и тако даље. У круг рада опћинског вијећа спада у првом реду дакле све, што се опћинске користи тиче, а особито управљање имањем опћинским. Сви ти послови који спадају на опћинско вијеће расправљају се у сједницама, које се редовно *свакога мјесеца* морају држати. Ако виша власт или опћински начелник држе за потребно, или ако већина опћинских вијећника жели, мора се одржати ванредна скупштина опћинскога вијећа. Сваку сједницу има опћински начелник сазвати, и састанак вијећа пријавити кот. области.

Како начелник тако и сваки други члан

опћинског вијећа не може расправљати и гласовати о ономе, што се тиче његових рођених ствари и прилика, или његових сродника.

Скупштине опћинскога вијећа имају се нарочито *сазвати сваке године у јесен*, да установе годишњи прорачун, и у прољећу, да испитају годишње рачуне. У овим сједницама или скупштинама председава котарски повјереник. За подмиривање опћинских потреба употребљавају се опћински дохотци, и затим опћински намет. Сваке године опћинско заступство одреди прорачун, то јест израчуна, колики ће бити идуће године дохотци опћински, а колики издатци, и према томе онда ударе намет на опћину. Што више опћина има прихода, на прилику од сајма, од опћинске потрошарине, од опћинских шума и земљишта, што се мање троши, а више штеди, биће и намет мањи.

Четрнаест дана прије састанка вијећа има се годишњи прорачун или годишњи рачун заједно с пописом опћинског иметка јавно иставити да их може разгледати сваки опћински члан (опћинар) и на примједбе, које се ставе, треба узети обзира при расправљању.

Скупштине опћинског вијећа имају се држати јавно, дакле може доћи на расправу сваки опћинар и мирно слушати, али опћинско вијеће може због важних разлога одредити и тајне сједнице, у којима имају приступа само вијећници и опћински чиновници.

То је најважније из опћинскога реда за Крајину, а ако ко жели још што знати, нека нас пита, а ми ћемо му у овом листу радо одговорити. У идућим бројевима говорићемо о опћинским законима ван Хрватске и Славоније.

Мудре ријечи.

1. Кад би се хтио с ким свјетовати о својем, најприје мотри како је онај својим управљао; јер који је зло расудио о својем, неће умјети ни тебе ничему добром научити.
2. Из државне службе добро је изаћи часнији, а не богатији; јер признање и похвала народна вриједе више но много благо.
3. Боље ти је бити сиромаш а праведник, него богат а неправедник; јер праведност је толико боља од богатства, што богатство користи човјеку само док је жив, а праведност траје и после смрти. Уз то се и злочести људи умију догурати до богатства, а неваљалу није могуће доћи до праведности.
4. Процијени најприје разумом све што мислиш рећи; јер у многих језик трчи пред размисљањем. Говори само у двије прилике: или о оном што јамачно знаш, или о оном што је потребно да кажеш. Само у та два случаја боље је да говориш, него ли да ћутиш; а иначе увијек је боље да мучиш него да говориш.

Паја пл. Еремић.

На Туциндан, у очи Божића, погинуо је у Кикинди један силно богат човек. Звао се Паја племенити Еремић, а био је велики газда и трговац. Убили су га два брата Младен и Ђока Шибул. Око подне на Туциндан напала су браћа Шибуди Пају пл. Еремића, посланика на државном сабору у Пешти и бившег посланика на нашем српском народно-црквеном сабору у Ср. Карловцима. Дочекали су га, пуцали су на њега најпре револвером, а кад га олово није погодило, они га оборише на земљу и бијући га по глави гвозденим батинама размрскаше му главу, а онда одоше мирно и пријавише се власти. И убијени и убијце су Срби.

Мртво је тело Еремићево лежало ту на улици у локви своје крви добра по сата, док су судски и полицијски изасланици дошли и тело узели. Свет се купио, надвиривао над мртвим телом и говорио: „То је и заслужио!“

Знам да ћете рећи, да је то страшна смрт. И збиља јест, јер човек човека не сме убијати. Божја заповест гласи: Не убиј ни руком ни језиком, и људи треба да се тога држе.

Али кад се таково или слично дело догоди, онда људи питају, какав је човек био онај који је погинуо или страдао, те га жале, ако је био добар и ваљан човек, а ако је био рђав, они слегну главом, па и ако не одобравају убијство, ипак ће људи рећи, као и овом приликом, кад је погинуо Еремић: „То је и заслужио!“

Па ко је био Еремић, кад је тако страшну смрт дочекао? Био је богат човек, милијунар. Као млад човек био је гвожђарски калфа, стекао је неколико хиљада форината и дошао је пре тридесет година у српско место, Велику Кикинду у Банату, где је за тридесет година стекао иметак од један милијун форината.

Истина, он је био истрајан, вредан, и у опште бистар човек, али тако силни иметак не да се лако стећи поштеним радом. Па шта је радио Еремић? Он је кајишарио с народом, узимао страшне камате, гулио и варао свој рођени народ, и таким непоштеним радом стекао је толики иметак. Он је био грабљив, гладна срца и гледао је као курјак (вук) где би што могао зграбити. Он је имао у Кикинди новчани завод, којим је управљао, па је и помоћу тога немилосрдно радио против свога рођеног српског народа, из кога је потекао.

Запитаћете, шта је урадио браћи Шибудима, кад су га убили. Ево [шта: Пре десетак година била је кућа Шибудова ратарска газдачка и имућна кућа. Отац ове браће имао је око триста шездесет рала (јутара, ланаца) земље, па се био нешто задужио. Еремић га на његову несрећу наговори, да он не плати тај дуг, него да само тобоже прода њему, Еремићу, сву земљу за двадесет хиљада форината. Пред сведоцима исплати Еремић ту своту продавцу, али стари Шибул врати одмах ту куповину, али без сведока, Еремићу натраг.

Да се приметне траг сасвим, Еремић стави старог Проку Шибуду за ишпана (управитеља) његова рођеног добра. Мало касније поремете се те добре везе између

них, јер је Еремић тако хтио, и он отера Проку с његова добра, а овај подиже парницу противу Еремића због злочинства преваре и исказе пред судом, да је продаја била само привидна и да је у четир ока вратио Еремићу оних 20 хиљада форинти, и као доказ казао је то, да је његово добро вредило и четир пута онолико. Први суд краљевска табла (судбени сто) осуди збиља Еремића на две и по године тамнице, али га највиши суд ослободи са једним гласом већине.

И тако Шибул и његова породица остаде без ништа. Ррђава сав ст гонила је ваља Еремића, па је ипак дао Шибулу 6 рали земље и кућу на уживање, али кад отац Прока умре, он отме и то деци његовој. Браћа Шибули, знајући како им је отац стајао пре и како је прошао, хранили су у срцу мржњу на Еремића, докле их та мржња и освета не заведе на то, да на Туцидан, у очи највећег хришћанског празника, убише свога злотворника. Они су одмах признали све и казали, зашто су учинили.

Паја Еремић оставио је у тестаменту сав свој иметак једном свом нећаку, а жена његова уживаће до смрти или до преудаје сав непокретни иметак. Оставио је и другој родбини својој по неколико хиљада форинти а народу, како изрично каже у тестаменту, не оставља ништа.

Али није Еремић само упропастио Шибуде, него стотине српских породица, од којих су се многе, кад су пропале иселиле у Србију и тамо нашле глави заклоништа. Једнога човека, кажу, упропастио је сасвим и кад је овај од жалости и туге обневидио, он му је кунио — *влати наочнике!* Је л' те да је то страшно.

Браћа Шибудима судиће суд због тога што су убили човека, ако се тако сме назвати Еремић. У Угарској не суди за велике злочине, за које је у закону одређена казна већа од пет година тамнице, редован суд као код нас, и го суди порота, као некад код Срба суд добрих људи што је био, суде обични грађани. За право они сами не суде, него се искупи број грађана, колико закон одређује, слушају расправу и говоре државног тужиоца и браниоца оптужених, па на концу расправе кажу: *Крив је или није крив.* Ако кажу, да је оптужени крив, онда му прави суци, који седе такође ту, одмере казну, а ако кажу није крив, онда га суд ослободи. Кад суди судац, он се мора држати закона, и у овој прилици, на прилику, морао би осудити Шибуде, јер тако закон каже. Али порота се не мора држати прописа закона, већ они могу по души рећи и за онога, који је иначе по закону крив, да није крив. На прилику, догађало се таквих ствари, да је љубанца убила неверног драгог, који ју је оставио. Суд би је осудио, јер тако закон каже, али порота је рекла, да није крива, и суд је онда мора ослободити. Има и других земаља у којима порота суди: Аустрија, Немачка, Талијанска, Енглеска и друге земље.

Шта ће порота рећи за браћу Шибуде, не може се знати, али их строго сигурно неће судити, јер ако и рекну за њих да су криви, они ће на друга питања, које на њих суд ставља, одговарати благо и у корист Шибуде. Један адвокат из Кикинде, који је добро познавао Еремића, браниће Шибуде забадава пред поротом.

Ето видите дакле, докле може да доведе грабежљивост и незаситљивост за новцем. Треба штедити, треба

радити, али поштено, јер поштење највише вреди. Нема тога блага, за које се може купити поштење. Има људи, који се праве пријатељима народним, а онамо на сваком кораку огули без срца и душе до голе коже. Таквих људи треба се чувати, бежати од њих, не дати се од њих врати, не гледати их и презирати. Има правих, народних добрих и честитих људи, који раде с народом, али поштено. Такове треба помагати свугде, јер они помажу опет свој народ. Ту неки дан разговарам ја с честитим једним Србином трговцем из Јасеновца на Сави, па ми у разговору рече овако: *Е мој господине, ја помогнем народу, а народ помогне мени. Знам ја врло добро, докле год је народу добро, биће и нама, који с њим живимо и радимо. Ако је зло народу, зло је нама свима.*

Ето тако видите говори паметан, поштен и родољубан човек. Такав неће стећи милијуна, али ће живети лепо у љубави с народом и добро ће му бити. Еремић није тако радио, јер није имао, што кажу, ни душе ни Бога. Зато је онако и прошао. Човек не може одобрити убиство, аки га може разумети.

Давно је већ народ рекао: *Боље да те смрт прека дигне, него да те суза сиротињска стигне*

Зет и тазбина.

*Примјери некадашњег и данашњег суда у Боки
Которској.*

Постануће посљедње вријеме
Да брат брата на суду позивље,
Бевер снаји о срамоти ради...
Нар. пјесма.

„Ма што је ово те не долази сестра ми Марија у род на побожитњу част?“ упитаће Андрија Алексин мајку Стану. „Знаш ли ти ишта мајко?“ — Знам и не знам. — Ма ако си и мајка опрости ми, то је нешто шарено, него ако што знаш казуј, а ако не знаш нијеси ни дужна, али се мени чини да јест нешто, јер друге двије сестре долазише а она не? — Од невоље се, мој синко, доста нешто премучи и претрпи, али тебе вријеђати и свијету своје домаће зло јављати а још по чисто не знати, је ли или није истина, што сам на тајно дочеула, ред ми је мучати. — А шта си чула? — Чула сам да ће те сестра Марија на суд звати, да јој даш дио од свега очинства, али ја не могу вјеровати да је она из њене главе наумила свому се роду омразити, него се бојим, да је на то нагони невољни наш зет Никола, који је за зло његово и наше, још у ћетинству изнио ногу из опанка и некакве виласте гаће обукао, скитајући се по градовима те некаквој свјецкој госпоштини навикао, кафу присркујући а ништа не радећи.

Андрији се овај глас учини чудноват, а у исто да и немогућан, па ће рећи матери: „Ајде јадна мајко, бабове ти душе! не лудуј а опрости; како може удата сестра послуже смрти очине од жива брата дио очинства тражити? Неко те пре-

варио, али колико је шјутра ајде јој у походе и из њезиних уста чуј, да знамо што јој је с родом. Она добро зна да сам јој ја брат као што ја знам да је она моја сестра од једног оца и да смо на једно срце спавали, а нијеси нас ти у прђију донијела, но једног баба ђеца“.

Стана се у вече спреми, а шјутра дан у цик зоре упути се к Марији. Шћер је, као но ти своју матер, умиљато дочека али зет сасвим ладнокрвно. Ни „како си пунице“. По ручку кад Никола некуд из куће изиђе, упитаће мајка Марију: „Зашто синко прошлог божића к нама у род не дође као и друге твоје двије сестре, него ме стару и ђутуруму мучиш, да ја к тебе дођем и видим како си?“ — „Дошла бих ја мајко и забога али ми није дао домаћин; а знаш ти си ме пред самим вјенчањем шјетовала да му у свему, што он ође, угађам“. — Тако ћерце и треба, али ми кажи, знаш ли зашто те није хтео пуштити?“ — „Не ја мајко, твоје ми хране! ништа више но то, али сам чула ће се један дан нашему вјенчаному куму нешто у велико на брата Андрију жалио, а ма не могах по чисто разумјети зато, што се полако разговараху“.

Стара се Стана надала, да ће јој се зет при вечери али ручку штогод изустити шта му је против тазбине, но он ни ријечи, по којој би могла измусти ни милост ни жалост његову. Пошто виђе какав јој је необичан дочек у зетовој кући, једва дочека трећи дан да се дома поврати. При поласку замоли зета да пушти Марију ш њом у род поћи. Никола, ни пет ни шест но преко брка одговори јој: „Моја жена до данас није имала рода, а по данас видијећемо имали га или нема“. Стана стиште раменима, погледа на шћер па уздахну, а Марију троструке сузе пропадоше. Није крв вода, али се каже да је шћер удата сушједа назвата, да је свака свом мужу по закону подложна а сваки пџс за свој тор привезан.

Стана се невесело кући поврати. Зна од прилике шта јој зет хтио рећи и што је наумио. Срце јој најбоље зна али своје зло крије као змија ноге. Не казује сину Андрији ништа друго осим да Марији није допуштио муж да дође у род, али да не зна по чисто зашто то. Андрија не ће да разгађа и да нагађа шта је зету против тазбине. Чиста му је савјест.

Не прође ни осам дана, ево к Андрији у кућу вјенчаног кума Николина, и с неким особитим стидом каже му, да га је послао кум Никола да га упита мисли ли му на мирне и лијепе дати још штогод, у име прђије сестри Марији. Кад Андрија разумје, смрче му се пред очима, погледа кума преко ока с нога до главе и рећи ће му: „Не чудим се ја, мој куме, мојему лу-

дому зету, него теби! кажи ми од кад су почела браћа очинства давати удатим сестрама, док је мушке главе у кући? Кажи му ако је он убедочио и ође да поставља нови закон у старој земљи, ја не ћу. Кажи му да се људи не удавају но жене, па кад није он кадар своју жену хранити, зашто се женио? Кажи му ако су његови волови брзи, да су нам земље подијељене; и најпослије реци му, да му ништа не дам до станца камена! Ако ође, по дужности своју тазбину љубити и тазбина ће њега, а не ће ли, двије га воље као кадију. Не ћу ти, мој куме, на душу, но на образ ослонити, суди али је мој зет с пута свратио али ја свраћам?“

Кум се мало замисли, час поцрвени а час поблиједи, па ће рећи: „Мој кум Андрија! Све ја као и ти знам што је право што ли није, али је ајтор, вели се, тежи од силе. Кум ме Никола послао, може бити да га и крајна сиромаштина нагони. Зар не видиш да је свијет окренуо у назад? Од шта су се наши стари стиђели, тим се данас младост поноси као интов спрам интуше, и не зна да је лудост, јер се луд родио. Ако сам дошао к теби по Николиној молби, ја рекох али те не пошјекох, а поклицару се глава не сијече, но оставај на здравље и опрости“. — „Стан, стан куме! повикне Андрија, не ћеш прије но ручамо; остани као да си дома, па на намјерну што Бог и кућа даде“. Ручаше. Кум отиде.

Андрија заостаде при својим мислима. „Није — он држаше — мој зет толико луд да свој образ под ноге баци без икакве користи, и да ће се дајбуди од сељана постиђети, тражити оно што од постања свијета још нико није тражио“. Имао је право Андрија, да овако суди али се у мислима преварио. Изненади га кад му од которскога трибунала дође позив, од зета послан, да се у забиљежени дан суду прикаже за диобу свију покретни и непокретни добара покојнога Алексе. Кад су му га проучили, поче се десном и с лијевом од чуда крстити говорећи: „Налетосум ђавола и његова брата Амата, а с нами Бог и Анђели Божи!“

Шјутри дан освиће свијетла царица неђеља. Андрија оде у цркву и по летурђији пред попом и цијелим народом пожали се не толико на сестру, колико на зета Николу како му тражи дио свога очинства, и настави: „Сад казујте браћо што ћу и како ћу?“ Народ се од чуда заблехну и једно друго гледа, чекају да старији проговори.

Поп ће сад упитати: Је ли истина Никола, зло те смело!?

Никола. Истина је. Свак своје тражи па оћу и ја моје.

Поп. А је ли ти покојни Алекса дао своју шћер као што се давају свуд по земљи и по

свијету, или ти је за новце продао али као краву на поле дао? Не лудуј, кукала ти мајка и мртва! Не црни образ пред свијетом и немој да с тебе нова брука почиње, да те народ по имену казује као Вука Бранковића.

Никола. Полако попе, ове ти цркве! дај се разлогу. Ти знаш да је моја домаћица Марија рођена шћер пок. Алексе као и Андрија син, и да су обоје на једно срце спавали а једне прси одоиле. Знади, да грађански закон суди, да се очинство али материнство по једнако мушким као и женским дијели као и ти у цркви нафоре, најмлађему; код Бога је и цара свак једнак. Ако мени не вјерујеш ено у Котору доста абоката (одвјетника), па питајте пише ли тако у законику али не.

Сад скочише на ноге друга два Андријина зета а Николини пашанци, скидоше капу и замолише попа: Ану попе, попа ти небеснога! престани а не заборава на којој си.

Старији зет. Какав абокат несретњи сине! не вријеђај родитељске мртве кости, ни претресуј оне нашега покојнога таста Алексе; но прла те наша крв, а губао сд и љеб којег смо у тазбини заједно поарчили! Куд си забасао, црна ти памет? Ма да ти которски суд осуди а сви седам крајева потврде, све би ти узалуд било док смо ми два зета живи и Андрија трећи. Не препоручујемо ти, но очи те у очи!

Кнез. Дајте људи да и ја нешто проговорим: Чуо сам од старих људи и од једнога светогорца да кад Бог — нек му је за славу и милост — оће да кога казни, најприје му узме памет, а кад човек залуди не зна ни што је стидно а још иање гријешно. Никола је по сред тога. Чуј ме Никола! ти си за твоје зло из домаћег у туђе јато улетио; своје заборавао а туђе не прифатио, те ни тамо ни амо. Кад би свака одива тражила од брата очинство, два би дијела наших ђевојака сиједу косу плеле на очино огњиште, не имајући ништа од оца насљедити а браћа би, по свакому праву, могли сестрама рећи „удаји се, ето ти дио очинства“. А шта им је од оца остало?

Стара квочка са троје пилаци:
Крњи ваган и седам кашика!

Син је кутњи темељ, крсна свијећа, вјечна домаћа читуља, бранич цркве и народа, и он удава сестре ако му се и не ће, закон га веже. А ђевојка? Она није друго но туђа вечера за суђену кућу. Ко није кадер своју жену хранити нек се не жени; ко се узда у женину прђију, а не у се и у своје кљусе, тај код нас није човјек но гори од жене. Је ли овако браћо!?

Народ. Та ти је као из јеванђеља, а да нијеси паметан мило људи, не би на себи ни носио то име које носиш. Док си нашега ста-

рога обичаја будемо држали и Бог ће нам помагати. Не шћене ли Никола преклонити главу него ону његову гонити, гонимо шугаву овцу из наше чисте торине; нека тражи ђевојку с миразом која ће га хранити, а ето му аботака, идемо да видимо шта ће му помоћи.

Поп. Што сад говориш Никола? Бирај соколе што т' је од воље. Знади да је село јаче од међеда, ш њиме нема ратовања. Видиш да те некакав гријех над бездањом јамом навукао и са својом браћом сељанима завадио; помоли се Богу, прођи се свјецких беспослица, од туђега туга бије; отреси са себе те луде мисли и те туђе необичне аљине; долети у твоје јато и предај се радњи; плети kotaц као и отац, пак ћеш тако постанут прави брат брацђи, а куку брату без брата!

Никола пазећи на сва ова разлагања постаде као мрамор. Признаде да је дубоко у безобразлуку загазио. Преокрену му се лудост у прави љуцки стид а од стида, пред онолико народа, окрену капа око главе. Оборио очи преда се као нева међ' ђевера а занио у бескрајне мисли. Хтио би да нешто проговори али му се мозак затупио. Читав народ, а шура му Андрија највише, очекиваше одговор. Жена му се Марија украла у једној ћоши иза сеоских жена, саврла главу у скут измеђ' рука, плаче, суза јој сузу претјече.

„Збори Никола, викнуће кнез. Није народ дошао да тебе гледа, но збори док се није на ови исти час догодило оно што се има догодити, а све на твоју, а не на нашу душу“.

Човјек који се боји Бога, и који зна цијенити поштење, ласно се дозове памети и окрене правим путем. Одговориће, дакле, наш

Никола. Ма што ћете браћо да говорим? кад сам видим да сам памет изгубио, и да сам згријешо Богу и вама а себи највише наудио скитајући се по свијету; љеност ме до крајне нужде доћерала а туђинштина опарила. Ко није згријешо на ови варљиви свијет ко ли не ће? Чуо сам од попа ће из јеванђеља каже како је био некакав блудни син, па пошто је све своје распрскао поврати се гд и бос дома к оцу, ада и ја тако. Ако ми сви не можете бити отац, можете по Богу браћа. Ево ме у вашим рукама, тражим од свакога опроштење а највише од моје тазбине; примите ме за нашега брата ако и не заслужујем.

Свак му захвали, и сви једноглице завикаше „добро нам брате дошао“. Шура му Андрија са стричевима и рођацима притрчаше к Николи, изгрлише га и изљубише, па њега и жену му Марију у род поведоше ће се за десетак дана у првобитној љубави провеселише и обилатим даром спремише.

Николу, тазбина и многи имутнији сељани

по могућности помогаше, а он се предаде до-
маћој радњи, тако да је кроз мало година при-
лично своје имање стекао, и свакому своје ду-
гове подмирио. Уз имовину Бог га обрадова са
два сина и једном шћери. Нема слађе вечере,
до оне с трудом стечене, а

Свака тица к своме јату,
А без брата куку брату.

„Изравни“ порез.

Ми смо рекли једном приликом, да је порез она по
закону одређена количина новца, коју држављанин редовно
даје држави, да ова може намирити потребе државне. Данас
ћемо казати шта значи „изравни“ и „неизравни“ порез.
Ова реч „израван“ пије добра реч, не говори се у народу
српском, али они, који су је узели, нису знали језика, па
је тако направљена незгодно. Ушла је у закон, па је тако
и остала. Место те речи употребљава се и реч *непосредан*
или латинска *директан*, па зато кад ко рекне, на прилику:
„Ја то плаћам изравно (непосредно, директно)“ каже исто
што човек из народа овако рекне: „Ја то плаћам сам,
лично, главом“. А кад ко рекне: „Ја то плаћам неизравно
(посредно, индиректно), онда хоће да каже, да он додуше
плаћа, али не плаћа сам лично, главом, него други за
њега, то јест он плаћа преко другог. И сад можемо казати
шта су то *непосредни* порези, а шта су *посредни*.

Држава наплаћује неке порезе *управо* (изравно, не-
посредно, директно) од онога који пореску ствар има у
својој својини или власности, *наплаћује дакле од онога
кога држава у самој ствари мисли и хоће да опорече*.
На прилику, ти имаш земље и обрађујеш је, па ту земљу
ударен је порез, ти од земље добиваш корист али и порез
плаћаш. То је изравни или непосредни порез.

Неке порезе опет наплаћује држава од људи, који
истина имају у онај мах неко добро у својој својини или
власности, али га имају, тако рећи, привремено, док не
пају купца томе добру. Они дакле плаћају порезу на рачун
онога, који ће доћи и купити за се то добро. На прилику,
један виноградар добави од свога винограда неколико сто-
тина хектолитара вина годишње и он то вино неће сам
потрошити, али ипак плаћа порез од потрошарине за све
вино, али у ствари ти ћеш и сваки онај који буде куповао
литру две и више вина од њега или у гостионици, пла-
ћати и ту потрошарину, јер ће продавалац код прода-
вања рачунати и порез, колико отпада на литру, а који
је он већ платио. То је дакле посредни или неизравни порез.

Сада ћемо казати, шта све спада међу изравне или
непосредне порезе. Међу изравне порезе спадају све оне
врсте пореза, које су уписане у порезној главној књизи, а
тако исто уписане су у порезној књижици појединог пор-
езног платца, и то су: земљарина најамнина и разредна
кућарина, тециварина првог, другог трећег и четвртог
разреда, порез на предузећа и различне задруге, које мо-
рају јавно рачуне полагати, порез на камате главница и
ренте, рударски порез, опћи доходарински прирез и војно-

опросна такса. Ми ћемо редом говорити у овом народном
листу о свима овим порезима и казати шта су и какви су.

Данас ћемо казати још ово: Ако изравни (непосредни)
порез досиже висину, коју закон тражи, (на прилику у
Хрватској 60 круна, у личко крбавској и модрушко-ријечкој
жуупанији и у градовима 30 круна) онда сваки онај, који
толико плаћа има право гласа при избору народног по-
сланика. Ако неко плаћа 56 или 58 круна пореза, тај нема
права гласа, јер би требао да плаћа још четири или две
круне више. Али он може томе доскочити, ако пријави,
да има пушку једноцјевку, платиће две круне, за двоцјевку
четир круне, ако узме ловпу карту платиће 12 или 24
круне, па ће имати гласа. Ако онај, који плаћа војно-
опросну таксу није сам свој човек, није самосталан, онда
отац, који плаћа војничку таксу за сина, може тај порез
прибројити својим редовним порезима, па ако плаћа, ко-
лико закон тражи, има право гласа. Ово не могу побити
ни финансијске, ни политичке ни судске власти. Исто тако
онај, који плаћа порез, није крив, ако иметак у катастру
није на њега пренесен, већ још увек стоји унесен на ње-
гова покојног оца. Криве су томе власти и они који су
постављени, да промеее у катастру тачно воде. Зато син,
који плаћа порез, ако плаћа колико закон тражи, има ван
сваке сумње право гласа.

Други пут говорићемо о порезима даље, што вреди
свакоме човеку знати. Чим човек више зна, више вреди,
па зато и учимо и треба да учимо, док смо живи.

	
СРБИ ТЕЖАЦИ! Шаљите добру, здраву и паметну дјецу на корисне занате	Оснивајте Српске ратарске (земљорадничке) задруге
СРБИ ТЕЖАЦИ!	
Нупујте и читајте „Привредник“ лист Главног Савеза Српских Ратарских (Земљорадничких) Задруга у Загребу.	

Народне пословице.

*Да је девет шегерица за пару (потиру) не би се
могао хранити.* (Каже се кад ко није вриједан ништа
стећи).

Даровна рука сиромашна мајка. (Каже се у по-
хвалу људима који често дијеле сиротињи).

Два пута мјери, а трећи крој! (Каже се да се
опомене на пажњу и чување од гријешења: а како је у
кројењу, тако је и у сваком послу).

Добар пош до смрти се учи. (Што се ту води за
поша, може поднијети за свакога, јер тако се тек може
доста знати, ако се до смрти учи).

Добра овца много не блеји, али много вуне даје
(Хоће да се у примјеру каже, како су бољи људи који више
раде него говоре).

Договор куће не обара. (Каже се, да би се напоменуло и памтило, како је свашта добро с договором радити).

Док се човек дима не надими, не може се ватре нагријати. (Говори се за примјер, кво се без муке и труда ништа добро ни корисно постићи не може).

Дуг неплаћен грџеж не опроштен. (Зна сваки шта значи; само не ваља мислити да је дуг једино повац који се узајми, јер има дуга и родитељу и учитељу, и свакоме који нас је на пут добар извео или нам негдје помогао).

Без здравља нема богатства. (Да се ко обогати, ваља му да ради, и да му се мили рад: а то може бити само здраву човјеку).

Бибер је зрно малено, али пред господу излази. (Тим се хоће да каже, да се не гледа и не цијени спољашња величина, него унутрашња вриједност).

Бог затвори једна врата, а отвори стотину. (Ако се кашто и учини да Бог човјеку с једне стране узме; али му с много страпа оно може надокнадити, и накнађује).

Бог је спор, али достижан. (Ако се кашто и чини да полако иде, опет достигне свакога и свашто).

Боље да те смрт пријека дигне, него да те суза сиротињска стигне.

Злату ће се кујунџија наћи. (Добра ће ствар дочекати онога који је ње достојан. Нити треба да се брине ко је добар, да ће остати непознат и неуважен).

Зло годиште рода иште, а невоља пријатеља. (Кад је зла година и рђаво роди љетина, или кад смо у невољи, онда куд би људи без рода и пријатеља? Зато се свога ваља увијек сјећати, те пријатеље и род пазити и звати).

Зрно до зрна погача. Камен до камена палача. Само нек је рада, па ће се све постићи, јер све велико из малена постаје. На ову је пословицу налик и друга: капља камен дуби).

Народно здравље.

Како се негује и двори болесник.

од д-р М. Јов. — Батуа.

Значај болесничке дворбе. Слушајући поуке о здрављу и владајући се према њима можемо ми, истина, број болести и несрећних случајева смањити, али их никако не можемо сасвим избећи. Увек ће бити и болесника и повређених особа, који ће тражити, да им се здравље поврати и болови ублаже; — којима ће, дакле, требати помоћи од њихових ближњих.

Лечење болесника и повређених је, у опште, задаћа *лекара* — јер ко хоће да добро процени повреду здравља; ко хоће да се одлучи, који ће начин усвојити за лечење и негу; ко хоће да утврди, како се ваља болеснику држати: — тај мора тачно познавати све делове тела и њихове обаве; све болесне промене на телу, и начин, како све дејствују познати лекови. Да се то научи, треба годинама пажљиво и стручно радити,

па и после даљим се искуством учврстити, како ће се све то подесно употребити.

Али поред лекарска савета и помоћи од велике је важности *брижљива нега и дворба* — не само по ток и исход болести, него и по томе, што се њома болеснику у неколико његови болови ублаже. Није увек могућно наћи болеснику изучених болничара и нудиља; свак може доћи у прилику, да негу болесника мора сам на се примити — нарочито ако оболи која особа, која је његову старању поверена. С тога не треба нико да пропусти, а да се не упозна са најглавнијим дужностима, које му ваља у том случају испуњавати.

Ако је због немаштине и других неподесних прилика у стану тешко неговати болесника код његове куће, а и иначе свугде, где је болест озбиљне природе, најбоље је, пренети болесника у болницу. Тамо има савршенијих уређења; тамо има непрестано и у свако доба извежбаних болничара; и тамо је увек лекарска помоћ при руци, па у томе има јемства, да ће болесник најпре оздравити.

Болесничка соба. Према потреби за негу болесника састоји се у томе, да се спреми згодна *болесничка соба*. Сваком болеснику треба (пре свега) мира; с тога му ваља спремити, ако је икако могућно, одељену и скровиту собу, у којој не живе у исти мах и здрави, и у коју ће смети улазити — ако то лекар буде захтевао — само оне особе, којима је поверено лечење или нега болесника. Та соба треба да је пространа, како би болесник имао довољно ваздуха. Дању треба да има довољно светлости, а и за вече и ноћ ваља се постарати, да има добро осветљење. Поред тога ваља је тако уредити, да се може и помрачити, и да се болесник може заклонима — засторима и капцима на прозорима и т. д. — чувати од прејакe светлости, а у исти мах згодним начином и од сунчане припеке. Ако се зими бира соба, где ће болесник лежати, ваља пазити, да има у њој добрих пећи, које се не смеју јако ложити.

Особито и нарочито ваља пазити, да је у болесничкој соби *чисто*. Из ње ваља изнети све што хвата прашину, па и намештај, који је сувишан, а место запрема и смета, те се од њега не може брижљиво почистити. Под ваља пажљиво (како нећемо досадити болеснику) сваки дан почистити, а почешће и влажном крпом

обрисати. Собу ваља сваки дан јутром и вечером проветравати, а сем тога још и сваки пут, кад год је болесник — нужде ради — силазио. Остатке од јела, употребљене судове и изметине, прљава рубље с болесникова тела и постеље и т. д. не смеју се у соби трпети, него се морају одмах износити, па — ако је потребно — претходно и раскужити, или другим којим начином учинити, да не могу даље преносити заразне клице.

Болесничка постеља. Болесничка постеља намести се најбоље тако, да јој само чело зид додирује, а да је са све три друге стране за приступ сасвим слободна. Не сме се изложити ни непосредној јари од пећи, ни несносној промаји с врата или с прозора, а треба је у (случају потребе) и великим штитовима заклонити. Ваља да је довољно пространа и да има добру простирку. Као простирка служе најбоље струном напуњени душечи. Постављено рубиште ваља да је увек чисто. Зато се мора често мењати. У случајевима, где болесник свршује нужду пода се, чува се душек (модрац, пустина) непробојном простирком (н. пр. од гуме), која се подметне под чаршав. Под главу или (ако је потребно) под цело горње тело подмећу се добро пуњени јастуци, али такви, који нису јако мекани. За покривање најподеснији су вунени покровци (ћебад, губери, чупавци, поњаве) У неким случајевима могу се — према болесниковој навици — допустити и лаке перине, али нипошто тешки и гломазни јорган.

У опште узевши, болеснику је најбоље кад (мало узвишене главе) *на леђима лежи*. У случајевима, где болесник тешко дише, подмећу му се под горње тело јастуци, или му се под душек подвуче столица — тако, да јој је наслон као положен. Да се болесник не би на ниже срзоао, подмеће му се (ослонца ради) под табане тврд, пун јастук, цепаница или тако што. Болесници, који су тако слаби, да се сами не могу усправити, служе се радо конопцем, који је привезан чело ногу, а има ручице, за које се могу ухватити, да се по њему дигну. Ако је болеснику хладно, греју му се цигле и црепуље (црепови), или се крај њега међу *боце*, крчази, метални судови, пуњени топлим водом — али свакад добро затиснути. Исто се то може учинити и загрејаним песком и пепелом. Да пак

не дођу непосредно на кожу, увију се ти судови у чисте крпе.

Доњи чаршави ваља да су без бора и шавова, и да се добро очисте од мрвица, песка и т. д. Добро је, да се постеља бар два пут дневно претресе. Ако болесник за то време не може из постеље, ваља га пре тога наместити на другу постељу или на канабе, миндерлук и т. д. Пре него што ће се болесник вратити у постељу, која се намешта, ваља му је, ако је потребно, најпре згрејати.

Телесна нега болесникова. *Пројео се (улежао се; просео се; садно).* Највише се ваља старати за *чистоћу и телесну негу болесникову*. Слабе болеснике морају болничари по лицу, рукама, а ако је потребно, и по целој телу меким сунђером и млаком водом бар два пут дневно испрати. У исти мах треба их и очешљати. И то је потребно, да болесник преко дана бар једном уста испере и зубе очисти. Таквим болесницима, с којима се то не може учинити, отре нудиља с времена на време уста марамом, наквашеном у води. Болесницима, који су у грозници (ватри), лакне, ако им се суха усна премажу каквим благим уљем или машћу.

Свима болесницима, а нарочито онима, који се зноје, много помаже, ако се често *пресвлаче*. Али се болесник сме пресвући тек онда, кад знојење престане. Па и тада се то чини тек онда, кад се болесникова кожа (испод покривача) загрејаним убрусима добро исуши. Кошуља се пресвлачи најбоље на овај начин: откопчају се сва закопчана места, и дигне се (испод покривача) кошуља на мало исправљеном и подигнутом болеснику најпре од плећа, па се онда брзо али пажљиво свуче преко главе и руке. Слично томе одмах затим облачи се друга чиста, а пре тога *загрејана кошуља*. Навуку се најпре рукави и продене глава, па се онда испод покривача подвуче преко целога тела са што мање бора.

Чистоћа и уредно држање постеље помажу болеснику много, да се добро осећа. Сем тога је то у исти мах и најглавнија погодба, да се болесник лежањем не *проједе*. Код болесника који дуго логом леже, проједу се или орањаве они делови тела, на којима оно нарочито почива, као пете, крстине, тртица и област плећака. Најпре се покаже црвенило и осетљивост коже, па онда се отворе ране, које се шире и

све дубље постају. Болесника та места јако боле, а могу и опасна постати, ако се на њих која болест натура. Такви немили појави наићи ће за време боловања неизбежно, ако се болесниково тело, па онда његово постељно рубље не држе сасвим чисто, и ако се брижљиво не пази, да је простирика увек глатка и без бора. Ако се већ рана развила, онда се врло тешко залечи, јер је болесник приморан, да и даље на њој лежи. С тога је дужност болничарева, да се постара, како ће црвена и вредовна места на угњеченим деловима тела одмах опазити, па (у случају потребе) за рана лекарску помоћ тражити. Често помаже, ако се поцрвенела кожа покваси соком од лимуна, вином од канфора или комовицом. У дуготрајним болестима најбоље је подметати (на душек или модрац наместити) *надуване* (напирене) или *водом пуњене јастуке од гуме* (или меко савијене венце), јер се на такој простирици болесник ретко кад проједе.

Шта се збива у нас и у свијету.

Сабор краљевина Хрватске, Славоније и Далмације у Загребу састао се по нашем Божићу опет, да претресе и расправи прорачун за потребу наше унутрашње самоуправе, то јест за потребу одјела за унутрашње послове, за богостовље и наставу (цркву и школу) и правосуђе. За потребе самоуправе за г. 1904. установљени су трошкови са двадесет милијуна и шесто и једну хлађу круна (20,601.968 К).

Те потребе наше покриће се оним дијелом нашега новца, што га добијамо, за све унутрашње трошкове у земљи од „изравних“ и „неизравних“ пореза према нагодби, коју смо склопили с Угарском. Ми имамо за те своје унутрашње потребе 44 од сто, а 56 од сто дајемо за заједничке потребе наше и угарске. То још не би највеће зло било, кад би се нама рачунало 44 од сто од свију наших доходака, али, па прилику, од шума, од железница, од пошта и брзојава и тако редом не рачуна нам се и не добијамо ништа. Зато прошле године нисмо могли ни покрити својих трошкова, па ни прорачуна за г. 1903. нисмо имали. Ове године били би још даље загазиди, јер нова погодба није с Угарском још склопљена. Мађарски државници видјели су да тако не може даље, па зато су нам дали из државне благајнице три милијуна круна, да можемо изићи на крај, а та три милијуна ће се касније обрачунати, док се склопи нова финансијска нагодба, која се већ пет година кклапа па никад да се доврши. Кад би ми били господари свога новца, не би ми требали просјачити свој новац од Мађара, и онда ми не би добијали 16 милијуна круна за своје потребе, него би имали двоструко и више још.

Сабор се наш дакле састао да претресе тај прорачун, какав је такав је. Приликом прорачунске расправе расправа се и говори се у сабору о свима потребама земље и народа. Али, па жалост, у нашем сабору нема живота, већ је све мртво и труло. Нема људи у владиној странци, нема их у опозицији, која је против владе. И све ће тако бити, док не уђу у сабор нове снаге, нови људи, који ће унијети и новог живота, па иеће дати да се мађарски државници играју с нама. Народ дакле треба да пази, кога шаље у сабор, јер овако, како је, не ваља баш никако.

У Угарској још никако да дође до рада у пештанском сабору. Истина министру предсједнику Тиси пошло је за руком, да Кошутова странка одустане од опструкције, то јест да дугачким говорима и којекаквим предлозима не отеже расправе на дугачко и на широко, тако да се ни какви послови не могу у сабору посвршавати. Али, ако се Кошутова странка умирмла, није се умирило десетак људи под водством посланика Седеркењија, који говоре, стављају различне предлоге и не даду да се ради. Њих помаже још једна влади Тисиној противна странка, која се зове пучка.

Због тога још није примљена и одобрена у сабору законска основа о рекрутима, па зато нема ни асептације војника него зато су ерзапрезервисте морали ићи као што већ знате. Осим тога нема државног прорачуна, а то је боме незгодна ствар. Министар Тиса почиње да прети, јер, каже, овако држава не може даље да трпи. Многи држе, да Тиса кани распустити сабор, па расписати нове изборе. Он сам каже, да ће променити ред, по коме се ради у сабору, па да ће га толико стегнути, да опозиција (то јест они који су противни влади) не буде могла више говорима и предлозима учинити немогућим сваки рад у сабору. Али ту је сложна сва опозиција па неће да пристане на то. За Тису су дакле прилике врло тешке, и шта ће учинити он и његова влада, да се одржи, видећемо наскоро, јер се чвор мора или развезати или расећи.

Нама Србима, нарочито Србима у Угарској, у оваким приликама све једно је. Против нас, и других народа, који нису Мађари, раде све мађарске странке и једнаке су у томе раду. Не даду им у сабор, већ су сами господари од целе државе. Ми опет не радимо како би требало радити, да пошаљемо своје људе у сабор пештански, већ метнули гусле у торбаке, па пуштамо да други иду преко нас. А пре двадесет и тридесет година били су Срби у Угарској друкчији јунаци! Не треба губити наду, већ радити, па ће, како народ каже, бити опет што је некад било.

Из Србије су отишли сви страци посланици, да покажу тиме, како њихове владе нису задовољне с приликама у Србији, јер се Србија неће њиховој вољи да покори, то јест, неће да уклони из околине краљеве одмах, како они желе, оне официре, који су били у завери против краља Александра. Србија је самостална држава, па неће и не може да јој други заповеда, већ она ради, како најбоље зна и уме. Да народ покаже, како воли свога краља Петра I, на нову годину, кад се вратио из Тополе, родног места свога деда Карађорђа, дочекао га с великим слављем у Београд и то баш зато, да покаже целом свету како га одлазак страних посланика није кадар поколебати у љу

бави спрема свога краља и у његовој вери, да српска влада добро ради, што ради.

Ми смо у првом чланку већ рекли, да Србија прославља ове године стогодишњицу првога устанка. Прославе су започеле већ почетком године и у овој години биће их више, јер ће осим државне прославе бити и других, које ће приредити различита друштва. Дигнуће се више споменика бесмртним јунацима првога устанка.

У Македонији једнако ври и кува у народу, док на прољеће не избије вреће опет и устаници се не одметну гори у хајдуке. То ће свакако и бити, јер народ није задовољан с оним промјенама, које су Русија и Аустрија добиле од Турске и које још мисле добити. Те промјене које се зову латински *реформе*, неће много користити сиротињи раји. Талијански генерал Ђорџис послан је од Европе за заповједника све жандармерије у Старој Србији и Македонији. Осим тога послала је Русија и Аустрија свака по једног свог човјека, да пазе на турске власти, како раде. Уз то ће још свака европска држава оправити по неколико официра и подофицира, који ће бити као жандари помоћници генерала Ђорџиса. Али од тога брашна, неће бити божме раји погаче, јер није Европи стало до раје, него до своје користи, да се дочепе тих земаља. То народ зна, па зато и не вјерује никоме. Једино се још узда у Србију, Угарску и Црну Гору, да ће их у борби помоћи. Прољеће је близу, па ћемо видјети, шта ће бити. Помоћи им мало можемо, али уз своју бригу мислимо на њих. Дај Боже, да им скоро сине сунце слободе, али без господарства европских држава.

Између Русије и Јапана воде се још увек преговори, да не дође до рата. Како изгледа, Русија за сад неће рата. И ако Русији непријатељске државе, особито Енглеска, гурају Јапан у рат и Јапан жели да у рат зађе, неће ипак доћи до тога, јер је Русија стрпљива и рада би да све у миру прође. Ми Срби можемо само то желити, јер су Руси наша браћа, која су нам у невољи увек помогли, а кад би се заратили у Азији, онда би непријатељи нашег народа били јачи. То би сад особито било опасно за Македонију и Стару Србију.

Нова година — нова срећа.

Ступили смо ево, хвала Богу, у другу нову годину с нашим народним листом. Одзив је у народу приличан, а био би и бољи, кад би се родољубни људи заузели, да га рашире по народу. Онда, где се нашло заузимљивих људи, одзив је у народу врло леп и народ радо чита своје новине. Нашло се и родољубних људи, који могу, па су платили по неколико бројева, да се шаљу сиромашнијим ратарима, који не могу одвојити од уста ни претплате за лист. И мена њихова почећемо доносити у првом броју после овога, да им јавно кажемо хвалу.

Молимо зато свакога пријатеља овог на-

родног листа, да поради у својој околини око скупљања претплатника. Народни лист треба народ и да чита.

Штампање адреса није још свршено за овај број али ће бити за који дан готово.

Молимо да се прочита.

Особито у оним селима, гдје нема поште, него гдје опћински уред у селу преузме од поште листове и новине, па их раздјељују сељацима, долазе нам притужбе, да ни наши претплатници не добивају свога листа. Пограбе новине у опћини они, којима не припадају, па их не даду онима, који су платили новац за лист. Исто тако на поштама преузме један сељак за другога лист, да му преда, али то не учини него га задржи за себе.

Молимо зато поштоване своје претплатнике и пријатеље, да пазе на то и да се притуже и код опћинског уреда и код поште, а подједно и да нама јаве, да и ми одавле учинимо што треба.

Оне, који траже поново лист, кад га не добију, упозоравамо да није од потребе плаћати дописну карту за то поновно тражење (рекламацију) новина. Овако треба радити без икаква трошка:

Треба узети комад чиста папира, колика је половина једне стране „Српскога Кола“, па је по пола пресавити. Споља треба написати: *Reklamacija*, а унутра написати; Рекламирам, тај и тај број „Српског Кола“ од прошле или ове године, па затим ставити име, презиме и мјесто (тачну адресу) онога, који рекламира. Дакле овако на прилику: *Reklamacija* (с поља). Рекламирам б. (шести) број „Српскога Кола“ од г. 1903. Рајо Узелац, ратар, к. број 56, Заложница, п. п (последња пошта) Врховине Лика (то дође унутра). Друго се не смије писати ништа. Та се цедуља преда на пошти и не треба платити ни потуре зато, јер то иде бесплатно.

Треба пазити дакле на ово двоје: Не допуштати да други узима лист па да га не враћа. Кад се рекламира, не треба платити ништа, ако се уради онако, како рекосмо. Треба штеђети у свачем, па и ту.

Наши одговори на питања.

Мојсији Шукунди у Мали Градац крај Глине. Питање ме, брате, шта је дужан човјек платити опшњинском биљежнику, ако му учини какав посао, на прилику састави оба везницу, молбеницу, уговор и тако даље. У пропису, који се зове „Пословник за сеоске опшњине жупаније загребачке од г. 1873“, и који казује како треба у опшњини радити, а кога се држе и друге опшњине у другим жупанијама, стоји писано у § (параграфу или члану) 23. колико треба платити за који посао. Да ти кажем јасно и разумљиво, тај параграф (§ 23.) вели овако : Опшњински чиновници могу састављати сељацима различне ствари, али тако да нема штете због тих послова опшњинска служба, то јест они могу те послове радити, кад нијесу званични (уредовни) сатови.

За оно што саставе они одговарају, а узимати смију оволико :

- 1) за састављање намирe (признанице) 60 потура (фил.)
- 2) за састављање обавезнице 1 К (круну)
- 3) за састављање молбенице 2 К
- 4) за састављање уговора о покретним (помичним) стварима 2 К
- 5) за састављање уговора о неповретним (непомичним) стварима (то јест земља, кућа и друго) 4 К
- 6) за различне преписе од једног табака (арка) плаћа се 1 К

Толико смију за те ствари узимати, а више не смију, јер није по закону.

Шта вриједи тачна адреса? Један поштовани наш претплатник из Отока послао нам је претплату на лист. Стајало је само име његово и мјесто *Оток*. Ми смо увијек слали редовно лист, али га он није добијао. А зашто га није добијао, разлог ће бити у томе, што у Хрватској и Славонији има девет мјеста, која се зову *Оток*, а поштовани наш претплатник није означио, да је његово мјесто *Оток код Вишковаца*. Молимо зато поштоване претплатнике, да нам најтачније означе адресу : у селима је потребно често знати и кућни број ратарев, а у већим мјестима улицу и број куће.

РАЈА С. ПОПОВИЋ

Будимпешта — Београд

— IX., Lónyay utca 11. —

Комисионарска радња за све артикле, а главно за говеда, свиње, овце, воће, живину, јаја, поврће, жито, суву шљиву, пекмез, кожу, вуну и друге земљорадничке производе. Врши набавке свих машина, пољопривредних справа и других фабричких производа. На свима пештанским пијацама сталне везе. Услуга солидна и тачна. Провизпја умерена. Сви извештаји и обавештења бесплатно. Разашиле недељне — пијачне извештаје о свима артиклима —

602. 6—6

Творница покућства
атеље за декорације

Ђожић и Мецинг, Осек

Главно стовариште: Осек, горњи град
Филијале: Н. Сад, Винковци, Вировитица

ПОКУЋСТВО

за једноставно кућанство, за потпуну женидбену опрему, за хотеле, интернате, семинаре, летниковце и званија, као и — тапетирање свих врсти просторија. —

Велики избор

Тепиха, завеса, чаршава, жељезног намештаја, линолеума, огледала, слина, светих икона и колица за децу

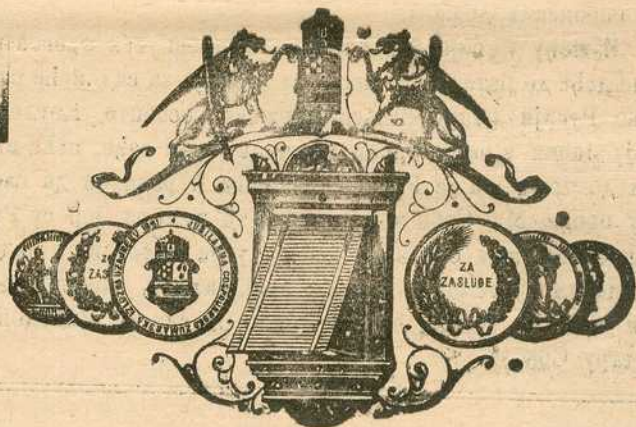

Познато као најсолидније, услед тога — најјевтиније набавно врело. —

Тачна и брза послуга

Ценик и тачно састављен прорачун са укусним нацртима шаљу се на захтевање поштом бесплатно.

601.6—6

Г. СКРБИЋ

ЗАГРЕБ, Илица 40.

ЗАГРЕБ, Илица 40.

Фабрика жалузија, ролета, дрвених и жељезних завој — — них капака и картона — —

препоруча своје

тачне, солидне и јефтине фабрикате.

Цијеници бадава и франко.

603. 1—1.